

Potrebujem meje in pravila

Barbara Horvat

Družinske vrednote - nekoč

- Drugačne vrednote

(nekoč: moški absolutno premoč nad ženskami in odrasli nad otroki)

- Različne družine

(razširjene družine, večje število otrok)

- Vzgoja:

pokornost, ubogljivost, prilagodljivost, fizično nasilje ("po riti")

občutek varnosti?

Družinske vrednote - danes

- Drugačne vrednote

(danes: enakopravnost med spoloma, mame v službi, očetje kot “sovzgojitelji” otrok)

- Različne družine

(manj razširjenih družin, manj otrok, enoroditeljske družine)

- Vzgoja:

“vzgojo sestavljajo zgledi in ljubezen – in nič drugega” (F. Fröbel) ?

občutek varnosti?

“vzgoja – javna stvar” ?

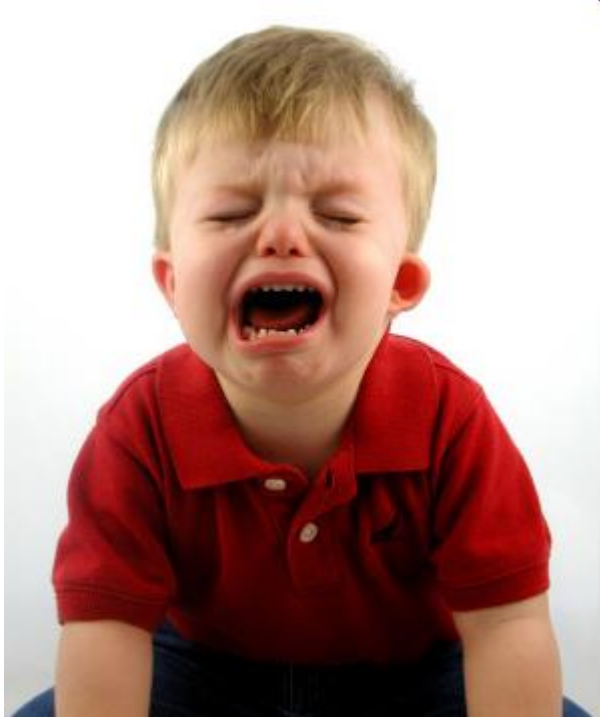
So imeli otroci nekoč več ali manj svobode, kot jo imajo otroci danes ?

So otroci vse težavnejši ?

*Današnji starši smo bili kot otroci drugačni.
Pa smo bili tudi res bolj pridni ?*

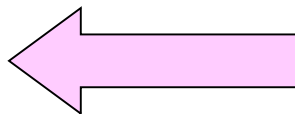
Naši starši so nas vzgajali precej drugače. Pa so bili res boljši starši ?

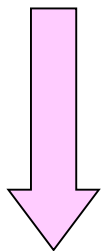
- *Ne želimo delati enakih napak.*
- *Ne želimo udariti, groziti, kaznovati, ...*
- *Ne želimo spolne zavrnosti (dečki/deklice).*
  - *Dovolimo razvijanje lastne osebnosti.*
  - *Spodbujamo njihove sposobnosti.*
  - *Nudimo jim številne igrače, svojo sobo, glasbila, jih vozimo na treninge, ...*
  - *Učimo jih svobodomiselno spolno vzgojo.*

Vzgajati otroka ali starša ?

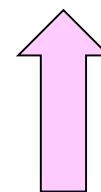
Strah, da bi starši kaj naredili narobe vodi v negotovost

Starši vedno bolj popuščajo, ni pravil, doslednosti, ...

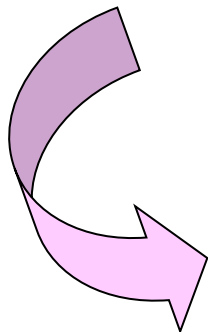
Ne glede na starost, otrok strah staršev občuti

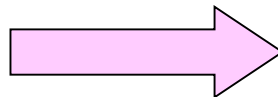
Otrok postane "gospodar pri hiši"

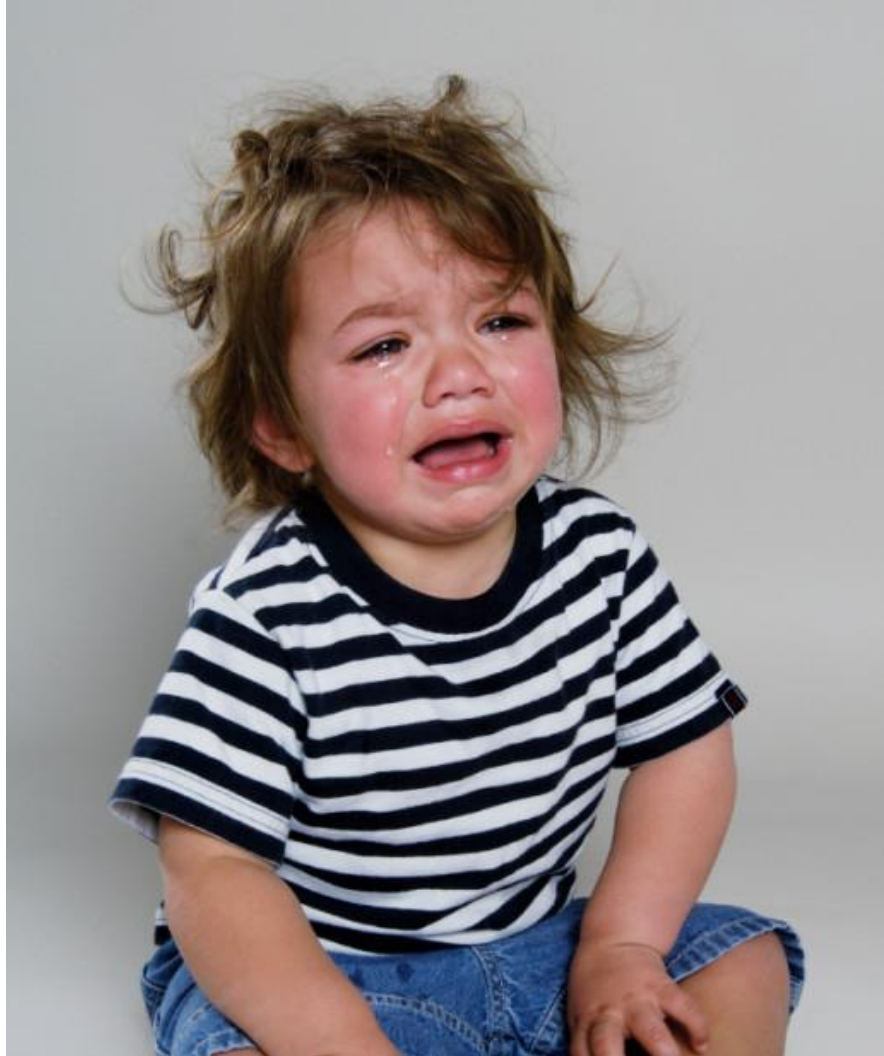
Starši želijo otroka čim prej utišati, zato naredijo kar otrok hoče

Otrok uveljavlja svojo voljo

Vsak dan cirkus – boj za pozornost

Zakaj se otroci bojujejo?

Tudi otroci hočejo ugotoviti, kdo je močnejši.

Raziskava: otroci, ki nimajo sorojencev, se pogosteje bojujejo s starši.

Vlogo tistega, ki kaznuje, “kvari zabavo” naj ne prevzema vedno ena oseba (npr. ne samo vzgojiteljica, ali samo mama).

Vsem otrokom bojevanje in merjenje moči ni enako zanimivo. Čim večje bojevniško srce tiči v prsih, tem odločnejše in vztrajnejše bo otrok poskušal doseči svoj cilj.

Vedenjsko težavnejši otroci se bojujejo z odraslim, ker pričakujejo omejitve, odgovor NE, iščejo dodaten povod za svoj izbruh, jezo ali agresijo.

4 koraki za ohranitev mirne krvi

1. Ustavite se, globoko dihajte, štejte
2. “Poglejte” se (pogled od “zunaj”)
3. Prilagodite svoja pričakovanja
(stvarno pričakovanje je tudi, da ima posamezen otrok v določenem trenutku izbruhe jeze – se lahko že vnaprej pripravite, kako se boste odzvali)
4. Izberite primeren vzgojni prijem
(npr. čas za odmor, ...)

Učinkovita sredstva proti boju za prevlado

- Poskrbite, da otrok zaradi vpadljivega, nemogočega vedenja ne bo več užival prednosti (vaše pretirane pozornosti).
- Ko otroka disciplinirate, ga glejte v oči.
- Odmor (izolacije) ne uporabljajmo za kaznovanje, ampak zato, da takoj prekinemo nesprejemljivo vedenje.

- Vnaprej določen vrstni red na sprehodu (kdo koga drži za roko), kdo si kdaj umiva zobe, kdo se gre kdaj obuvat v garderobo ...
- Nagrajevanje, spodbude, pohvale za “lepo” vedenje – “pozitivna pozornost”.
- Otrok naj prevzame več odgovornosti, dodelitev vlog, nalog – občutek pomembnosti.

Izhodišča za postavljanje mej

1. Pričakujte, da vas bodo otroci ubogali

NE: *“Mislim, da ni preveč varno, če plezaš tako visoko. Ali res ne bi prišla dol?”*
“Ali bi rad/a ...?”

DA: *“Prosim, pospravi knjige.” “Ni varno plezati tako visoko. Pridi dol.”*

2. Nejasna pričakovanja

- **Kako se reče?** (Reči moraš “prosim”.)
- **Matic!** (Nehaj zganjati tak hrup.)
- **Matic!** (Pazi, čaj polivaš.)
- **Matic!** (Matic, prosim, pridi v garderobo.)

3. Ko nekaj rečete, morate tudi resno misliti!

1. **razmislite** (recite le tisto, pri čemer lahko vztrajate)
2. **opozorite**
3. **ukrepajte**

4. (Ne)dоследnost

Igralci igre na srečo

Veščine in spretnosti

Veščin in spretnosti, ki jih mora otrok razviti je zelo veliko, zato bomo izpostavili tista področja, na katerih se po mnenju vzgojiteljic najpogosteje pojavljajo težave:

1. Veščine, ki jih otrok potrebuje, da lahko sledi dnevni rutini

(poslušanje, upoštevanje navodil, ignoriranje motenj, uporaba prijaznega govora, ...).

2. Interpersonalne veščine (deliti igrače, prositi za dovoljenje, počakati na vrsto, priključiti se skupini, ...).

3. Veščine reševanja problemov (prostiti za pomoč, opravičiti se, sprejeti posledice, odločanje, ...).

4. Reševanje konfliktov (soočanje z izzovanjem, izguba, obtožba, biti izločen, vrstniški konflikti, ...).

Vedenjsko težavnejši otroci

Pri predšolskem otroku še ni mogoče govoriti o osebnosti, še manj pa o motnjah osebnosti, kar pa ne pomeni, da v vrtcu ni otrok s PP v smislu motenj vedenja in osebnosti.

Gre za otroke, ki imajo težave s prilagajanjem.

1. Otroci, ki izražajo razne telesne težave in motnje hranjenja, prebave in izločanja (pretirana žeja in ješčost, neješčost, izbirčnost, pogosta zaprtja, driske, bolečine v trebuhu, močenje, blatenje), motnje spanja (nespečnost, more, pretirana zaspanost), težave z dihanjem, alergije in bolečine po telesu. Včasih so to otroci, ki so izpostavljeni nasilju.

2. Otroci z razvadami in navadami, kot so sesanje prstov, grizenje nohtov, vrtenje las, škripanje z zobmi ter motorične navade (pozibavanje, butanje z glavo ob zid, tolčenje z rokami, ...).

Vedenjsko težavnejši otroci

3. Otroci z emocionalnimi in vedenjskimi znaki neustrezne prilagoditve;

to so otroci s pretirano ali pasivno trmo, togotnimi izbruhi, razdražljivi, nevarno agresivni otroci do vrstnikov, živali, rastlin, pogosto ščipajo, brcajo, tepejo vrstnike, kričijo, uničujejo igrače, žalijo, trgajo obleke, gumbe ipd. Včasih so taki otroci cmeravi, pretirano plahi, izražajo številne strahove, ljubosumnost, so težko predvidljivega vedenja, nesmotrno aktivni itd.

4. Otroci s težavami in motnjami kontaktov,

ki se kažejo kot samotarstvo, izogibanje vrstnikov, nevključevanje v igre, slabo komuniciranje, strah pred odraslimi, plahost pred vrstniki, promiskuitetni odnos, lahko pa so tudi taki, da nikoli ali skoraj nikoli ne upoštevajo navodil, dogovorov, opozoril, neprestano nagajajo vrstnikom, izzivajo, grizejo, ščipajo, udarjajo druge otroke, so stalno grobi do odraslih, vrstnikov, živali in stvari. Pri tem ne gre toliko za impulzivnost, kot za stalnost v njihovem odnosu.

Kako ravnati ...

- Otroka je potrebno sprejeti takšnega kot je.
- Svoje nestrinjanje z njegovim vedenjem izrazimo na primeren način (ne z jezo, kričanjem, grdim pogledom, osornostjo, ...) – kritiziramo **VEDENJE**, ne kritiziramo otroka kot **OSEBE**!
(*“Zakaj si poredna?”*)
- Otroku omogočimo doživljanje uspeha.
- Poiščemo njegovo močno področje – naj bo vrstnikom “učitelj”.
- Vključujemo ga v družabne igre, kjer bo uspešen.
- Primerno vedenje pohvalimo.
- Pravila naj bodo jasna, predstavljena otroku na razumljiv način, naj jih ne bo preveč.
- Iščemo vzrok za negativne oblike vedenja.
- Ohranimo miren glas (vzor).

Kako ravnati ...

- Kadar ogrožajo sebe ali vrstnike, moramo posredovati odločno, svoje ravnanje otroku na razumljiv način razložimo in mu povemo kaj od njega pričakujemo. Podkrepimo s predstavitvijo sankcij oz. posledic.
- Določeno mero motečega vedenja se lahko dopušča. Prevelika vnema pri odpravljanju tovrstnega vedenja lahko takšno vedenje celo poveča.
- Izogibamo se moraliziranju, vrednotenju in ocenjevanju v smislu “dobro, slabo, nemogoče” ipd.
- Problem rešuje strokovni delavec/starš, ki je takrat z otrokom oz. s kom ima otrok konflikt.

Kako ravnati ...

Poskušamo prepoznati predhodne znake možnega motečega vedenja, da lahko preusmerimo dogajanje (npr. z drugo dejavnostjo, preusmeritvijo pozornosti), preden pride do nekontroliranega izbruha.

Primanjkljaji v socialnem razvoju se zmanjšujejo s sprejemanjem otroka takšnega kot je, pa tudi z ustvarjanjem situacij, v katerih bo v večji meri pridobival ustrezne socialne izkušnje, razvijal in bogatil socialne veščine, si na pozitiven način utrjeval svoj položaj med vrstniki, doživljal sprejetost. Pozitivne učinke ima tudi skrb za vrstnike, šibkejše, mlajše, z drugačnimi potrebami, še zlasti, če je pri tem uspešen in če dobi za to primerno priznanje.

Postopek reševanja problema - koraki

1. Ugotavljanje dejanskega stanja (ocena problemske situacije):
Katere oblike motečega vedenja se pojavljajo? Kako smo do sedaj ravnali? Je bilo naše ravnanje uspešno? Kako otrok ravna v primeru konfliktov?
2. Oblikovanje ciljev (Kaj je za koga problem? Kakšna so pričakovanja posameznikov? Kaj želimo doseči? Kdo je za kaj odgovoren? Kakšne metode in sredstva bomo izbrali? – akcijski načrt)

Postopek reševanja problema - koraki

3. Ukrepanje (preizkušanje možnosti): izdelati tabelo – Kdaj se pojavlja moteče vedenje? Kako pogosto? Kaj/kdo ga sproža? Kako smo ravnali? Smo uporabili kakšno metodo/tehniko umirjanja, socialno igro? Je bilo naše ravnanje uspešno?

4. Evalvacija, vrednotenje, analiza (preverjanje ustreznosti dogajanja glede na pričakovanja in sprejete dogovore, analiza novih potreb, analiza novih potrebnih sprememb, prepoznavanje napredka, ovir in novih možnosti, ...)

Ugotavljanje dejavnikov tveganja

Zelo pomembni za otoka so dejavniki, ki so vezani na družino: pomanjkanje topline v odnosih med starši in otroki, hladnost, brezbržnost, prekomerno in neustrezno kaznovanje; omejevanje otrokove avtonomije, kaotično organiziranje življenja; pogojevanje starševske ljubezni; spori med odraslimi v družini; sovražnost do otoka ali zavračanje krivde nanj; pomanjkljive, nerazvidne meje, prezaposlenost staršev, ...

Dejavniki se lahko pojavljajo tudi v povezavi z okoljem: kadar je družina v izolaciji ali se pogosto seli; konfliktni odnosi z vrstniki; oddaja otoka v drugo družino; ...

Dejavniki tveganja se lahko pojavljajo tudi pri otroku: posebne motnje v biološkem in psihofizičnem razvoju; slaba prilagodljivost; umik ob novostih; manjša odpornost, ranljivost; težave s koncentracijo; strah pred izražanjem lastne volje; slaba vodljivost, burno čustveno odzivanje, impulzivnost, nepredvidljivost, ...

Sociogram

1. "S kom se najraje igraš"
2. Opazovanje in zapisovanje izbir v spontani igri otrok (vzgojiteljica spremlja koga si je otrok izbral za igro)
3. Opazujemo: boječnost/negotovost, družabnost, inteligentnost, močno voljo, negativno/pozitivno čustvovanje, obzirnost, odprtost do izkušenj, organiziranost, usmerjenost k dosežkom, raven dejavnosti, ...

Na podlagi zapisov ugotavljamo:

1. Sociometrični položaj oz. socialno sprejetost posameznika v skupini (posameznik je lahko bolj ali manj priljubljen)
2. Povezanost med posameznimi otroki (kdo koga izbira, kako se otroci povezujejo med seboj)
3. Stopnjo povezanosti (kohezivnosti) celotne skupine

Primeri ...

- Kratkotrajno zanimanje za aktivnost
- Izražanje čustev – pogovarjanje z lutko
- Gibalne igre

“... cilj vzgoje ne bi smel biti lepo vzgojen otrok, ker vrtec nima moči, da bi lahko tak cilj tudi dosegel. Postavi pa si lahko za cilj ustvarjanje okolja, v katerem se bodo deklarirane vrednote v resnici upoštevale in spoštovale.”

(Bečaj)